

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Yirmeyah

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1835 oder 1836]

טם הימרי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9113

מט (א) לְבַנֵי עֲמוֹן כֹּה אָמַר יְהוָה
הַבָּנִים אֵין לְיִשְׂרָאֵל
אִם-יִזְרַשׁ אִיו לֹו מִדּוֹעַ יִרְשׁ
מַלְכָם אֶת-גֹּד וְעֲמוֹ בְּעָרָיו יֵשֵׁב:
(ב) לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם-
יְהוָה וְהִשְׁמַעְתִּי אֶת-רַבַּת בְּנֵי-
עֲמוֹן הַרְוֹעַת מִלְחָמָה וְהִיתָה
לְתֵל שְׂמָמָה וּבְנֵיתֶיהָ בְּאֵשׁ
תִּצְתַּנֶּה וְיִרְשׁ יִשְׂרָאֵל אֶת-
יְרֵשָׁיו אָמַר יְהוָה: (ג) הַיְכִילִי
חֶשְׁבוֹן כִּי שִׁדְדָה-עֵי צִעֲקָנָהּ
בְּנוֹת רַבָּה חֲגָרְנָה שִׁקִּים סִפְדָּנָה
וְהַתְּשׁוּטְטָנָה בְּגִדְרוֹת כִּי מַלְכָם
בְּגוֹלָה יֵלֵךְ כְּהֲגִיו וְשָׂרָיו יִחְדָּיו:

מט (א) אויף דיא זעהנע
עמוֹן ס׳זאָ שפּריכט דער עווי-
גע, האָט ישראל קיינע קינדער
דען? האָט קיין ערבע ער?
וואָרום נאָהם מלכּם * (רמז)
(נמד) גר אין בעזיטש? וואָ-
רום ליעס זיין פֿאַלק אין דעם-
סען שטערטע זיך ניעדער?
(ג) דאָרום קאָמען טאָגע,
שפּריכט דער עוויגע, אונד
איך לאָסע קריעגעסלערם
טאָבען איבער עמוֹן'ס הויפט-
שטאָדט איבער רבּה, זיא ווירד
איין שטיינהויפּען, איהרע
שטערטע ווערדען איין רויכ
דער פֿלאָממע, אונד ישראל
ווירד בעזיטצער איהרער בע-
זיטצער. זאָ איזט דער אויס-
שפּרוך דעם עוויגען. (ג) היילע
חשכּון! עי איזט אין פֿינדעם-
געוואָלט, שרייעט טעכטער
רבּה'ס! לעגעט זעקקע אָן,
לויפּעט יאָממערנד אין דען

גאָסען אומהער, מלכּם אונד אַללע זיינע פריעסטער אונד זיינע פֿירסטען וואָנדערן אַינס

* דער געטלע דער עוויגיטער

עלענד

ר ש י

מט (א) הבנים אין לישראל. ב"ת רבה. וה"א חטף פתח שהוא לשון תמיכה: מלכּם, ע"א
של בני עמוֹן מלכּם שמה שאמר ולמלכּים תועבות בני עמוֹן (מלכּים ב' כ"ג) לשון
מלך: (ג) כי שדה עי, הסמוכה לה ומאָרן עמוֹן היל: בנות רבּה. רבת בני עמוֹן: והתשוטטנה
בגדרות. חרגומו יונתן ואית הממוֹן בסיען התגודדו בחיילות פתח והתשוטטנה לשון חיילות
משוטט' וגדרו' ל' גדרות לאן המלאי' עדרי'. ויש לפתור והתשוטטנה: והתעוללנה בזנל גדרו' לאן לשון
בזיון

ב א ו ר

מט (א) מלכּם, ע"ז של בני עמוֹן מלכּם שמה שאמר ולמלכּים תועבות בני עמוֹן (מלכּים
ב' כ"ג) לשון מלך (רש"י). (ב) רבּח בני עמוֹן, רבּה זו הבירה בבני עמוֹן, ובעבור
זה נקראת ארץ רבּה (תהלים ק"י ו'), ולפ"ז חרגמתי. (ג) היילי חשבון, חשבון-היתה
למואב אחר שגלו בבית שני בני גד ובני ראובן ועי זו היתה לבני עמוֹן ועי אחרת היתה בארץ
כנען כמו שכתוב, ונבוכדנצר כשעלה בארץ שטף בני עמוֹן חחלה ואח"כ מואב וכשאָ על בני
עמוֹן פגע בעי חחלה, לפיכך אמר היילי חשבון כי שדה עי (רד"ק). בגדרות, המה הרחובות
והחולות בעיר המוסגרים בבתי עיר, ומאָס זה נקראו ג"כ גדרות כמו ולמת לנו גדר ביהודה
ובירושלים (עזרא ט' ט'). כי מלכּם, כאשר אמר במואב ויכא כמוש בנולה וגו' (מ"ח ז').

זב

(ד) מה תתהללי בעמקים זב
 עמקך הבת השובבה הבטחה
 באצרתיה מי יבא אלי: (ה) הנני
 מביא עליך פחד נאם-אדני יהוה
 צבאות מכל-סביבך ונדהחתם
 איש לפניו ואין מקבץ לנגד:
 (ו) ואחריו-כן אשיב את-שבות
 בני-עמון נאם-יהוה: (ז) לאדום
 כה אמר יהוה צבאות האין עוד
 חכמה בתימן אבדה עצה מבנים
 נסרחה חכמתם: (ח) נסו הפנו
 העמיקו לשבת ישיבי דדן כי-איד
 עשו הבאתי עליו עת פקדתיו:
 (ט) אם-בצרים באו לך לא
 ישאירו עוללות אם-גנבים

עלענר (ה) וויא? דוא ריהמסט
 אונטער דען טהעלערן דיך,
 ריהמסט בעזאנדרערס דיינעם
 ט האלעם פֿרוכטבארקייט?
 א דער פֿערקעהרטן דיא אויף
 איהרע שאטצע זיך שטיטצעט!
 ווער ווילל אן מיך זיך וואגען?
 (ה) איך לאססע שפריכט דער
 עוויגע דער הערר דער
 העערשאארען, שרעקקען איי-
 בער דיך קאממען, פֿאן אללען
 דיינען גרענצען הער, דא ווער-
 דעט איהר געטרעבען, יעדער
 אויף איינע אנדערע זייטע,
 אונר ניעטאנר זאממעלט דיא
 פֿליכטיגען וויעדער. (ו) דאך
 נאָהער ברינגע איך צוריק,
 דיא געפֿאנגענען עמוֹן'ס,
 שפריכט דער עוויגע. (ז) איבער
 אדום שפריכט דער הערר דער
 העערשאארען אלזא: איזט דען
 קיינע ווייזיהייט טעהר צו תימן?
 איזט גוטער ראטה פֿערלאָ?
 רען אונטער דען קלוגען? אָ-
 דער איזט איהרע ווייזיהייט

כלילה

פֿעררויכט. (ח) פֿליעהעט! קעהרעט דען ריקקען, וזעט טיעפע שלוכטען צו אייערעם
 אויפֿענטהאלטע בעוואָהנער דדן'ס, איך ברינגע איבער עשו זיין געשיק, דיא שטונדע זיי-
 נער אַהנדונג. (ט) ווען ווינצער איבער דיך קאָמען, ליעסען זיא קיינע נאָלעזע צוריק? ווען

דיע

ר ש י

צוין ויבו עשו (כראשית כ"ה) ושט עשו: (ד) תתהללי. תתפארי וונטי"ר בלע"ז: בעמקי.
 שארלך ארץ עמקי ואין עלירת בשמי' קזה לה שאין חמה שולטת בה: זב עמקך. מכת רוב
 גשמים באה בה עד שזנו המי' בעמק ושטפו שרשי החבואה כך פירש מנחם: (ה) איש לפניו.
 כל אשר יוכל למהר ולנוס: לנווד. לשון נע וגד (שם ד'): (ו) בתימן. אדום בדומה של
 ארץ ישראל היא נמה שנאמר והיה לכם פאת נגב מדבר בין על ידי אדום (במדבר ל"ד): מבני.
 מדור זה: נסרחה. איתקלקלת: (ח) הפנו. התבערו מן המקו' הזה לשון ופנו את הבית
 (ויקרא י"ד): העמיקו לשבת. להתנחל בעמקי מסחרים: נסו הפנו העמיקו. כולן לשון
 ליווי הם: (ט) לא ישאירו עוללות. בתמיה והסודי' שאזו עליך לא השאירו לך כלום:

ב א ו ר

(ד) זב עמקך, תרגומתי מענין זבת חלב ודבש, והכוונה מה תתהללי בעמקים ותאמר כי עמקך
 טוב ודשן מכל העמקים. (ה) הנני מביא, אתה תאמרי מי יבוא אלי, ולכן יבוא הפחד עליך
 על ידי. (ז) הבנים, ענין חכונה הבינוני מן הקל כמו בנת לרעי (רד"ק). נסרחה, הכי"ס
 נקסץ

בְּלִילָהּ הַשְּׁחִיתוּ דַּיִם: (י) כִּי-
 אֲנִי הִשְׁפַּתִּי אֶת-עֵשׂו גְּלִיתִי
 אֶת-מִסְתָּרָיו וְנִחַבְתִּי לֹא יוֹכַל
 שָׂדֵד זָרְעוֹ וְאֶחָיו וְשִׁכְנָיו וְאֵינְנִי:
 (יא) עֹזְבָה יִתְמִיךָ אֲנִי אֲחִיךָ
 וְאַל מְנוֹתֶיךָ עָלַי תִּבְטְחוּ: (יב) כִּי-
 כֹה אָמַר יְהוָה דָּנָה אֲשֶׁר-אֵין
 מִשְׁפָּטִים לַשְּׁתוֹת הַכּוֹס שְׁתוּ
 יִשְׁתּוּ וְאַתָּה הוּא נָקָה תִּנְקָה לֹא
 תִּנְקָה כִּי שְׁתָּה תִשְׁתָּה: (יג) כִּי
 בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נֹאם-יְהוָה כִּי-לִשְׁמָה
 לְחִרְפָּה לְחָרֵב וְלִקְלָלָה תִּהְיֶה
 בְּצָרָה וְכָל-עֲרִירָה תִּהְיֶינָה

דיעבע אין דער נאָכט דִּיך אִי־
 בערפֿיעלען, ווירדען זיא פֿער־
 דערבען, נאָך מעהר אַלס איה־
 נען געניגט? (י) אָבער אִיך ענט־
 בלעסע עשו גאַנץ, ענטדעק־
 קע זיינע שלופֿע־ווִינקעל, פֿער־
 בערגען קאַן ער זיך ניכט, זיי־
 נע קינדער זי נע ברירער אונד
 זיינע פֿערוואַ: דטען, אַללע
 קאַממען אין דעם פֿיינדעס גע־
 וואַלט דאַס ניכטס פֿאַן איהם
 דאַ בלייבט. (יא) דאַן זאַלסט
 דוא דינע וויזען הינטערלאַס־
 סען אִיך ווערדע זיא נעהרען,
 אונד דינע וויטוען קעננען דאַן
 אויף מִך פֿערטרוען. (יב) דען זאַ
 שפּריכט דער עוויגע: זיעה! יע־
 נע דיא עם ניכט פֿערדיענען
 דיעזען קעלך צו לערען, מיס־
 סען דעננאָך טרינקען, אונד
 דוא אַלליין זאַלסטעסט פֿער־

שאַנט בלייבען? ניין דוא בלייבסט ניכט פֿערשאַנט, דוא מ סט טרינקען. (יג) בייא כיר זעלכסט
 האָבע אִיך געשוואָרען, שפּריכט דער עוויגע, צום ענטועטצען, צור שמאָך, צור
 וויסטע אונד צום פֿלוֹכע, מוס בצרה ווערדען, אונד אַללע איהרע שטעדטע אַלס עוויגע רוי־
 אינען

ר ש י

(י) חשפתי גליתי. כמו מחשוף הלבן (בראשית ל') ואתה הסגרת שרידי ישראל למען לא יסאר מהם איש
 כמה שנאמר אל חסנר שרידיו (עובדיה א'): ונחנא לא יוכל. ויבקש להחבא ולא יוכל: (יא) עזבה
 יחומיך. שיחמת בישראל: (יב) אשר אין משפטם לשמות. שלא היו חמים לישראל ואם הרעו
 להם אין להם משפט מות כמוהן: (יג) לחרפה לחורב ולקללה מהיה בלרה. בלרה מערי
 מואב אלא מכני שהעמידה מלך לאדום כענין שנאמר וימלך תחתיו יוכנ בן זרח מבכרה (בראשית
 לו') היא לוקה עמו: אם בלרים באו לך וגומר. חשפתי את עשי וגומר שמועה שמעתי וגומ'
 כל כעין דוגמה זו נבא עובדיה על אדום ולפי שסיגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין שני
 נביאים

ב א ו ר

נקמ"ן חטף וענינו נפסדה (הנ"ל), ונאמר בן בדרך החול. (י) ונחבה, כמו בזה"א במקום
 א' והוא מקור בתשלום, וידמה לעבר כי נמלא מבנין נפעל מקור דומה לעבר ואמר להחבא
 לא יונל. (יא) עובה יחומיך, הדברים האלה נאמרים לדעתי בדרך החול וכאשר חונמתי,
 היתומים אשר תעזוב אני אחיה, והאלמונות אשר תהינה אחריך עלי חבטחנה, כי לא יהיה לך
 שריד, וכחב הרד"ק ואמר תנעמו זו על הנקבות וכן ונקרבו עלמות אחר שיש בו סימן נקבה
 אחת דיו, וכן מגוי יעמודנה, וישרנה הפרות נסימן נקבות אחד לבד. (יב) אין משפטם, ר"ל
 אין העונש מוטל עליהם כמו שהוא מוטל עליך, בניבוי כי ישראל אחיך; וכן אמר בנבואת עובדי'
 מחמם אחיך יעקב תנסך נוסה וננחם לעולם (רד"ק). (יג) בצרה, עיר מלוכה באדום.
 חשלצחך

אינען דאָ שטעהען. (יד) דען
 רוף פֿאַם עוויגען הערטע אײך
 שאָן, דער הערפֿאלד איזט
 שאָן אַכגעשיקט, אַן דיא
 פֿעלקער (מיט דעם זױפֿטמגע):
 פֿערוואַממעלט אײך! ציעהעט
 אויס ווידער זיא, מאַכעט אײך
 אויף צום קאַמפֿע. (טו) האָ!
 קליין מאַכע אײך דיך אונטער
 דען פֿעלקערן, אונד פֿעראַכט-
 לײך אונטער דען מענשען.
 (טז) פֿורכטבאַר מאַכסט דוא
 דיך, דיין איבערמיטהיגעס
 הערץ האַט דיך קיהן געמאַכט,
 דוא בעוואַהנעסט דעם פֿעל-
 זענס שפּיטצע, זיטצעסט אויף
 דער העהען גיפֿל, אַכער, ווען
 דוא זאָ האָך וויא דער אַרלער
 דיך ניסטעסט, אײך רייסע דיך
 אויך פֿאַן דאָרט העראַכ,
 שפּריכט דער עוויגע. (יז) זאָ
 ענטזעט צליך פֿערהעערט
 ווירד אדום, דאָס יעדער דער
 פֿאַראַיבער געהט, זיך ענט-
 זעטצען, אינד שטוינען מוס
 איבער אַללע איהרע וואונדען.

לְחַרְבוֹת עוֹלָם: (יד) שְׁמוּעָה
 שָׁמַעְתִּי מֵאֵת יְהוָה וְצִיר בְּגוֹיִם
 שְׁלוֹתָ הִתְקַבְּצוּ וּבָאוּ עָלַיָּה וְקוֹמוּ
 לְמִלְחָמָה: (טו) כִּי־הִנֵּה קָטָן
 נִתְתִּיקָ בְּגוֹיִם בְּזוּי בְּאָדָם:
 (טז) תִּפְלֹצְתָהּ הַשָּׂיָא אֶתְךָ וְדוֹן
 לִבְךָ שְׁכַנִּי בְּחִגּוּי הַסֵּלַע תִּפְשִׂי
 מְרוֹם גְּבֻעָה כִּי־תִגְבִּיֶה כְּנִשְׂרָ
 קִנְיָ מִשָּׁם אוֹרִידָהּ נֶאֱסִי־יְהוָה:
 (יז) וְהִיתָה אֲדוֹם לְשִׁמָּה כָּל עֵבֶר
 עָלֶיהָ יֵשֶׁם וַיִּשְׂרַק עַל־כָּל־
 מְכוֹתָהּ: (יח) כִּמְהִפְכַת סֵדֶם
 וְעִמְרָה וּשְׁכַנְיָה אָמַר יְהוָה לֹא־
 יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא־יִגּוֹר בְּהַבֵּן
 אָדָם: (יט) הִנֵּה כְּאֲרִיָּה יַעֲלֶה
 מִגְּאֹן הַיַּרְדֵּן אֶל־גִּיָּה אִיתָן כִּי־

ארגיעה

(יח) וויא אויף דען טריממערן סרום'ס, עטורה'ס, אונד איהרער נאַכבאַרען, זאָלל אויך דא
 קיין מענש מעהר וואָהנען, קיין ערדענוואָהן זיך אויפֿהאַלטען. (יט) זיעה, וויא איין לעווע שטירצט
 ער אויס ירדן'ס אונגעשטיממעס געביטהע אויף דיא פֿעסטע הירדע לאָז, זאָ אײך אויפֿ-
 בליק.

ר ש י

נביאים מחננאי' נסיגון אחד במק' הדברי' משתנין: (טו) קטן נחתיך. שאין בהם מלך
 בן מלך לא היה דרכם להעמיד מלך בן מלך: (טז) תפלנתך. לשון נהלה שהיית ממחר
 וינהל לעורר שטימתך לחתיך. ויש לועזין לשון פלגית ויש לועזין לשון מפלגות: השיא אותך.
 להרע להם: שניי. שכן: מפסי. כמו מופש והיו' ד יתרה נו: (יט) כאריה. העולה מגאון
 הירדן

ב א ו ר

(טו) תפלצתך, מענין אימה ורעדה כמו פלגות צעתחני (רד"ק), והכוונה אזה תחשוב להפיל
 פמך על כל סניבך וזדון לנך הזיחך לזה, אצל אני אעשך קטן בגוים ובזוי באלים, ואם
 הנביא ננשר קנך גם משם אורידך, כנ"ל לפי הנגינה ולפי המשך המאמר ועיין בעובדי' א'
 (יט) מגאון ירדן, עיין מ"ש בפ' י"ב ה'. כי ארגיעה, ר"ל יש אחי להשיב הארי הזה מנוה
 אימן

אֲרִיֶּעָה אֲרִיֶּצְנוּ מְעַלְיָהּ וּמִי בַחֹר
 אֵלֶיהָ אֶפְקֹד כִּי מִי כְמוֹנִי וּמִי
 יוֹעִידֵנִי וּמִי־זֶה רָעָה אֲשֶׁר יַעֲמֹד
 לִפְנָיִ: (כ) לָכֵן שָׁמְעוּ עֲצַת־יְהוָה
 אֲשֶׁר יַעֲזֵב אֶרֶץ־אֲדוֹם וּמַחֲשׁוֹתָיו
 אֲשֶׁר חָשַׁב אֶל־יֹשְׁבֵי תִימָן אִם־
 לֹא יִסְחָבוּם צְעִירֵי הַצֵּאֲן אִם־
 לֹא־יִשְׁוּם עֲלֵיהֶם נְוָהֶם: (כא) מִקּוֹל
 נִפְלֵם רַעֲשֵׁה הָאָרֶץ צְעָקָה בֵּינֵם־
 סוֹף נִשְׁמַע קוֹלָהּ: (כב) הִנֵּה כַנְּשָׁר
 יַעֲלֶה וַיִּדְאָה וַיִּפְרֹשׁ כְּנָפָיו עַל־
 בְּצִרְהָ וְהָיָה לֵב גְּבוּרֵי אֲדוֹם בַּיּוֹם
 הַהוּא כִּלְב אִשָּׁה מִצְרָה:

בליקקע פֿעריאנע איד איהו
 פֿאָן דאַננען. דאָך ווער אױט
 דער אױסערוועהלטער דען איד
 דאָן איבער זיא זעטצע, ווער
 ווילל מיר זיך גלייבֿען, ווער מיט
 מיר עס איפֿנעהמען, ווער אױט
 דער הירט דער פֿאָר מיר בע־
 שטעהען ווילל? (כ) דאָרום
 פֿערנעהמעט דען ראַטהשלוס
 דעם עוויגען דען ער איבער
 אדום געפֿאַסט, פֿערנעהמעט
 דען פלאַן דען ער איבער דיא
 איינוואָהנער תימון ענטוואָר־
 פֿען, וואָהרליך ער צערפֿליישט
 זיא דיא צארטן לאַממער, איה־
 רע הירדע פֿערוויסטעט ער.
 (כא) פֿאָן דעם שאַללע איהרעם
 שטורצעס ערכעכט דער ערד־
 באַדעןאונד פֿאָן איהרעם וועה־
 געשרוייא ווירד אַם שילֿאַמעע־
 רע נאָך דער וויעדערהאַלל
 פֿערנאַמטען. (כב) וויא איין אַד־

לדמשק

לער שטייגט ער אויף, שיינגעט זיך אונד כרויסעט זיינע פֿליגעל איבער בצרה אויס, אונד דער
 מוטה דער העלדען אדום'ס גלייכט אָן יענעם טאַגע דעם מוטהע איינעם קריישענדען

ווי־

ר ש י

הירדן שהוא מקו' אריות כתרומו של יונתן בן יעלה הזויב אל נוח איתן; ארגיעה. אקרב
 את הרגע: אריכו מעליה. פתאום ובהללחה ימריכנה ויאוב לו ברגע קטן אל מקומו. ואני
 אומר אריכו מעליה ממעל לה שיהא מתגבר עליה ועליון להוכן ממעל לרקיע (יחזקאל ח') וכן ממעל
 לו (ישעיה ו') מגל למדיו (ז"א י"ב): ומי בחור. אותו שנחמתי לנקום נקמתי עליה אפקוד:
 ומי יועידני. לאלחמה להלח' אתי: רועה. מלך: (כ) אס לוא. לשון באמת: יסחבו. יגררום:
 לעירי הכאן. בזויי האומות. ורבותינו דרשו פרס שהוא הליצור בניי יפת: יסל. לשון שממה:

ב א ו ר

איתן, אבל למה ועל מה אעשה דבר זה ומה יועיל לכם, כי אחת דברתי ולא אשנה לכלוחכם
 ולאבד את ארץ אדום מן הארץ, ומי זה הוא בחור לפני אשר אפקוד אז עליה לשמרה ולהכילה
 מידי מי כמוני ומי הקצה עלי וישלם, כי אס לא יבא אריה זה אביא שודד אשר עליכם מרוב
 עונותיכם, ולכן שמעו עלת ה' וגו', כנ"ל לפי המסך המאמר. נוח איתן, נוח מקום איתן.
 ארגיעה, בזמן קצר כמו רגע, אריכו האריה מעל נוח. אליה, במקום עליה, והשיעור
 מי היא הנחור אשר אפקוד אז עליה אס ארין את האריה מעליה, וכל המאמר נא לחזק
 את הנאמר עד הכה כי לא יהי' להם בשום נד פליטה ממות, ולכן נאמר ג"כ בננוחתם על
 בכל. מי יועידני, למלחמה להלחם חתי (רמ"י). (כ) לא יסחבו, אס לא יסחבו אותם
 האריה שזכר, והוסיף ומנאר לעירי הכאן כלומר יסחבו את לעירי הכאן, והמשיל אדום בן
 גודל חילשם נגד האריה (רמ"א) ולפיו תרגמתי. (כא) נשמע קולה, ר"ל קול לעקה נשמע
 ניס

וויבעס. (כג) אויף דמשק. — בעשטירצט אויט חמת אינד ארפד, זיא האבען איין כעזעס געריכט פערנאממען, זיא פער. זינקען אין דאז מעער דער קיממערניס, דאז ניע רוהיג ווערדען קאן. (כד) ערשלאפעט אויט דמשק, עס ווענדעט זיך צור פלובט, שרעקקען בעמאכט טיגעט זיך זיינער, אנגסט ער גרייפט עס, אונד איין שמערץ וויא יענער איינר געבעהרערין. (כה) אך וויא בליעכ זיא הילפט לאז די עזע בעריהמטע שטאדט דיעזע רעזידענץ מיינער פריי דע. (כו) דארום פאללען איה רע שטרייטער אין איהרען שטראססען, אונד אללע קריענסהעלדען געהען אונטער אן יענעס טאגע, זא שפריכט דער הערר דער הערשאפט ארען. (כז) איין פיי ער לאססע איך לעגען אן דמשק'ס מויערן דאז פער צעהרט דיא פאללעסטע בן

(כג) לְדִמְשֶׁק בּוֹשָׁה חֶמֶת וְאַרְפָּד כִּי־שָׁמְעָה רָעָה שָׁמְעוּ נִמְגוּ בַיָּם דֹּאגָה הַשֵּׁהֵט לֹא יוּכַל: (כד) רִפְתָּה דִמְשֶׁק הַפְּנִתָה לְנוֹס וְרָטַט הַחַזִּיקָה צָרָה וַחֲבָלִים אַחֲזָתָה כִּי־וֹלְדָה: (כה) אֵיךְ לֹא־עֲזָבָה עִיר תְּהִלָּה קִרִית מְשׁוֹשֵׁי: (כו) קִבֵּן יִפְלוּ בַחֲזִירִיהַ בְּרַחֲבֹתֶיהָ וְכָל־אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה יִדְמוּ בַיּוֹם הַהוּא נֶאֱמַר יְהוָה צָבָאוֹת: (כז) וְהִצִּיתִי אֵשׁ בְּחֹמֹת דִמְשֶׁק וְאֶכְלָה אֲרָמְנוֹת בֵּן־הַדָּד: (כח) לִקְדָרוֹ וְלִמְמַלְכוֹת חָצוֹר אֲשֶׁר הִכָּה נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל כֹּה

חלהת קרי. ימיר ו'. אמר

הדר'ס. (כח) אויף קדר, אונד דיא רייכע פאן חצור, דיא נבוכדרצר קעניג פאן בבל ער.

ר ש י

(כג) בושח חמת וארפד. ערי ארס ני שמעו שמעיה רעה על דמשק שהיא ראש ארס כמה שנאמר כי ראש אר' דמשק (ישעיה ז') לכך נמוגו: בים דאג'. דאגת' דומה לדאגת הים: השקט לא יוכל. כל דאגה לשון יראה הוא: (כד) רפתה דמשק. רפו ידיה מהלחם: ורטט. זיע: (כה) איך לא עזבה. לא נתמלאת עפר סביב חומתה לחזק החומה כמו ויעזבו את ירושלים עד החומ' (נחמיה ג'). ויש עוד לפתור למה לא נעזבת מן הרעה הזאת שלא תנא הרעה עליה: קרית משושי. כך יתאבל מלכה עליה: (כו) לכן. לשון שנועה: ידמו. יחריבו ואינו זו מלשון דממ' שכל עיר חריבה אין קול נשמע בה: (כח) קדר. שוכני מדברו' נאהלי' הם אין חומה ואין

ב א ו ר

ביס סוף ע"י הד הריס. (כג) נמגו בים דאגה, בדרך משל מחמת פחדם ודאגתם נמג לבס ונהיה לים דאגה אשר השקט לא יוכל. (כד) ורטט, כמו רתת שהוא ענין רעדה ופלכות האיברים. (כה) איך לא עזבה, מענין עזב תעזב עמו (שמות כ"ג ה') וכמו שפירש"י והמבחר' שס, ואולי הכונה איך לא נתנה העיר בראון ניד האויב בלי מכה וכלי מלחמה והונחה במעמדה, ואז יהי תרגומו: אך ונחרות ערצט זיך ניכט זוייליג דיעזע בעריהמטע טטחדט! וכו', ואז יסוכר היטב עם המקרא שלאחריו, ולפי פירוש זה יהי טעם עזב מענין ויעזב את כל אשר לו ניד יוסף

חרגום אשכנזי קלו

אכערטע, זא שפריכט דע-
עוויגע, מאכעט איך אויף!
ציעהעט ווידער קדר, ריכ-
טעט פֿערהעצונג און אונטער-
דען מאָרגענלאַנדערן.
(כט) זיא ראַפֿען צוזאָם-
מען איהרע צעלטע, איה-
רע שאַפֿע, איהרע טעפּפּי-
כע אונד גערעטהע אללע,
פֿיהרען הינוועג איהרע קא-
מעלע, אונד רופֿען שרעק-
קען פֿאַן אללען זייטען איבער
זיא הער. (ל) אַ פֿליעהעט!
איילעט שנעלל דאָפֿאַן, זוכעט
איך שלוכטען צום אויסענט-
האַלטע, בעוואָהנער חציר'ס,
שפּריכט דער עוויגע, דען
נבוכדנצר דער קעניג פֿאַן ב-
האַט אַנשלאַנע ווידר איך גע-
פֿאַסט, האַט פֿלאַנע איכר איך
ענטוואָרפֿען. (לא) מאַכעט איך
אויף, ציעהעט גענען איין אונ-
קריעגער'ישעס פֿאַלק, דאָזיך
זיכער גלויבט, שפּריכט דער
עוויגע, עס האַט וועדר טהאַרע
נאָך ריעגעל, וואָהנעט גאַנץ
אַכנעוואַנדערט. (לב) איהרע
קאַמעלע ווערדען צור בייטע,
דיא צאַהלרייכען העערדען
דעם רויכע פּרייזגעגעבען, זיא

אָמַר יְהוָה קוּמוּ עִלּוּ אֶל-
קִדְר וְשִׂדְדוּ אֶת-בְּנֵי-קָדָם:
(כט) אֱהִיֵּיהֶם וְצֹאנָם יִקְחוּ
יְרִיעוֹתֵיהֶם וְכָל-כְּלֵיהֶם וּגְמִלֵיהֶם
יִשְׂאוּ לָהֶם וְקִרְאוּ עֲלֵיהֶם מְגוּר
מִסָּבִיב: (ל) נִסּוּ גְדוּ מֵאֲדַר הָעַמִּיקוּ
לְשֶׁבֶת יוֹשְׁבֵי חָצוֹר נְאֻם-יְהוָה
כִּי-יֵעֵץ עֲלֵיכֶם נְבוּכַדְרֶאֶצַּר
מֶלֶךְ-בָּבֶל עָצָה וַחֲשַׁב עֲלֵיהֶם
מִחֲשָׁבָה: (לא) קוּמוּ עִלּוּ אֶל-גּוֹי
שְׁלִי וְיֹשֵׁב לְבֶטֶח נְאֻם-יְהוָה לֹא-
דִלְתִים וְלֹא-בְרִיחַ לּוּ בְדַד יִשְׁכְּנוּ:
(לב) וְהָיוּ גְמִלֵיהֶם לְבֹו וְהַמּוֹן
מִקְנֵיהֶם לְשָׁלַל וּזְרֹתִים לְכָל-
רוּחַ קְצוּצֵי פֶאֶה וּמְכַל-עֲבָרָיו
אָבִיא אֶת-אִדָּם נְאֻם-יְהוָה:
(לג) וְהִיְתָה חָצוֹר לְמַעוֹן תַּנִּים
שְׂמָמָה עַד-עוֹלָם לֹא-יֵשֵׁב שָׁם

עליכם קרי איש

זעלבסט צערשטרייע איך נאך אללען גענענדען, דיא רונגע שאַרענען, פֿאַן אללען זיי-
טען הער לאַס איך לאַזשטירען איכער זיא דאָ אינגליק, שפּריכט דער עוויגע. (לג) חצור
ווידר איינע דראַכענוואָהנונג איינע עוויגע וויסטע, קיין מענש בעזעטצט זיך דאָ, קיין

ר ש י

ואין עיר: (כט) מגור. אַמאַמנ"ט בלע"ז. ל"א לשון יראה: (ל) כי יעץ עליכם וגו'. ומה
היא הענה קומו עלו אל גוי שליו: (לא) 777 ישכנו. בעז ביחידות אין זריבין להחאסף
ולישב ברוב אדם שאין יראים שיכא אויב עליהם: (לב) קליני פיה. מוקלים מקלה אל קלה

ב א ו ר

יוסף (בראשית ל"ט ו'). (כח) בני קדם, כחרגום הכסדי בני מדינחא. (כט) אהליהם, פיעס
יפנה האל דבורו אל האויב ופעס אל קדר וממלכות חזר, כמו קומו עלו לאויב, אהליהם
על קדר והממלכות, קומו עלו אל הזויב, והיו גמליהם על קדר וממלכות חזר. (לב) קצוצי
פאה

ערדענזאָהן העלט זיך היער אויף. (לד) דעם עוויגען וואָרט וועלכעס אָן דען פּראָפּעטען ירמיהו ערנינג, איבער עילם אים אַנפֿאַנגע דער רעגיערונג צדקיהו דעם קעניגס אין יהודה, לויט'ט אַלואָ. (לה) זאָ שפּר כֵּט דער הערר דער העערשאַפֿע רען: איך צערשפּליטטערע דען באַגען עיל'ס, דאָז ערשטלינג איהרער קראַפֿט. (לו) איך עררעגע פֿיער ווינדע ווידער עילם אויס דען פֿיער וועלטגעגענדען, אונד לאַס עם צערשטרייען נאָך אַללען דיעזען געגענדען, דאָס קיין פֿאַלק פֿאַרהאַנדען זיין, וואָז היינטיג פֿערזאָגטע פֿאַן עילם קאַממען. (לז) צערשמעטטערט לעגע איך עילם זיינען פֿיינדען זיינען פֿער פֿאַלגערן צו פֿיסען, צו ערסט ברינגע איך אונגליק איבער זיא, דיא גלוטה מיינעס צאָרנס שפּריכט דער עוויגע, דאָן שיקקע איך דאָז שווערדט איהנען נאָך, ביז איך זיא אויפֿגעריעבען האַכע— (לח) איך זעטצע מיינען ריכט טערשטיהל אין עילם, אונד פֿערניכטעדאָרויס קעניג אונד פֿירסטן, שפּריכט דער עוויגע: (לט) דאָך אין שפּעטען טאָגען איינסט, פֿיהרע איך עילם'ס געפֿאַנגענען וויעדער צוריק, שפּריכט דער עוויגע.

אִישׁ וְלֹא־יִגְוֹר כֹּה־בְנֵי־אָדָם: (לד) אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵל־יְרֵמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־עֵילָם בְּרֵאשִׁית מַלְכוּת צְדָקְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר: (לה) כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הַנְּנִי שֹׁבֵר אֶת־קִשְׁתֵּי עֵילָם רֵאשִׁית גְּבוּרָתָם: (לו) וְהִבֵּאתִי אֶל־עֵילָם אַרְבַּע רוּחוֹת מֵאַרְבַּע קְצוֹת הַשָּׁמַיִם וְזָרְתִים לְכָל הָרְחוֹת הָאֵלֶּה וְלֹא־יִהְיֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹא־יְבֹא שָׁם נִדְחֵי עוֹלָם: (לז) וְהִחַתֵּתִי אֶת־עֵילָם לְפָנַי אִיבִיָּהֶם וּלְפָנַי וּמִבְקָשָׁי נַפְשָׁם וְהִבֵּאתִי עֲלֵיהֶם וְרָעָה אֶת־חַרוֹן אַפִּי נֹאֵם־יְהוָה וְשַׁלַּחֲתִי אַחֲרֵיהֶם אֶת־הַחֶרֶב עַד כְּלוֹתִי אוֹתָם: (לח) וְשַׁמְתִּי כַסָּאִי בְּעֵילָם וְהִאֲבִדְתִּי מִשָּׁם מֶלֶךְ וְשָׂרִים נֹאֵם־יְהוָה: (לט) וְהָיָה וּבְאַחֲרֵית הַיָּמִים אָשׁוּב אֶת־שְׁבִית עֵילָם נֹאֵם־יְהוָה: עילם קרי. אשיב קרי. שבות קרי

ר ש י

הזקות: (לה) את קשת עילם. את תקות עיל: ראשי' גבורתם. מיטג גבורתם: (לח) ושמתו כסאי. מזור שלי:

ב א ו ר

פאה, עיין מ"ג לעיל (ט' כ"ו). (לו) והחחתי, נא ע"ר השלם ודגש תי"ו האחרונה לחסרון תי"ו למ"ד השעל שראו חזת ענין שבר (רד"ק). (לח) ושמחי כסאי, כיון שאשכנז ממנה מלך ושמים ויבנו כי מזתי הוא כזלו שס כסאי וחמליך עליה מלך (הנ"ל).